

Dyslexiebeleid

Rudolf Steiner College Rotterdam

Inhoud

Hoofdstuk 1 Doel en uitgangspunten.....	3
1.1 Definitie dyslexie	3
1.2 Doelgroep	4
1.3 Dyslexieverklaring.....	4
1.4 Dyslexiepas	4
Hoofdstuk 2 Dyslexieteam.....	5
Hoofdstuk 3 Begeleiding en ondersteuning	5
3.1 Kennismakingsbijeenkomst en contact met de dyslexiecoach.....	5
3.2 Inzet dyslexiecoaches	5
3.3 Dyslexiepas: rechten en plichten.....	6
3.4 Ambachtelijke stroom.....	6
Hoofdstuk 4 Faciliteiten en aanpassingen voor leerlingen met dyslexie.....	7
4.1 Stimulerende aanpassingen.....	7
4.2 Compenserende en dispenserende faciliteiten voor <i>alle</i> leerlingen met dyslexie	7
4.3 Dispenserende faciliteiten waarvoor een verzoek moet worden ingediend.....	8
4.4 Faciliteiten bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen	8
Hoofdstuk 5 Tweede moderne vreemde taal: Frans/Duits volgen, aanpassen of ontheffen?	9
Bijlage 1 Dyslexiescreening en -onderzoek	11
Bijlage 2 Mogelijke uitdagingen voor de leerling met dyslexie.....	11
Bijlage 3 Afspraken omtrent de beoordeling van spelling bij Nederlands en de moderne vreemde talen	13
Bijlage 4 Tweede moderne vreemde taal: Frans/Duits volgen, aanpassing of ontheffing in de verschillende bouwen	15
Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de <i>onderbouw van het vmbo</i>	15
Ontheffing van Duits of Frans in de <i>bovenbouw van het vmbo</i>	15
Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de <i>onderbouw van de havo/ het vwo</i>	16
Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de <i>bovenbouw van de havo</i>	16
Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de <i>bovenbouw van het vwo</i>	16

Hoofdstuk 1 Doel en uitgangspunten

Leerlingen met dyslexie moeten die opleiding kunnen volgen waartoe ze op basis van hun cognitieve capaciteiten in staat zijn. Naast dit doel wordt er op het Rudolf Steiner College naar gestreefd dat de leerlingen kunnen omgaan met hun dyslexie, dat zij in kunnen zetten wat nodig is om de functionele lees- en schrijfvaardigheid te vergroten, zo nodig met hulpmiddelen.

Het dyslexiebeleid is een middel om deze doelen te bereiken. Het beleid van onze school is gebaseerd op het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (Henneman, Bekebrede, Cox & de Krosse, 2013) en de 'Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie' (Bvrd, 2021). Voor verdere achtergrondinformatie verwijzen wij naar het protocol. Om deze reden wordt gesproken van onderbouw, wanneer bedoeld wordt klas 7 en 8 van het Rudolf Steiner College, welke op deze school middenbouw wordt genoemd.

Het dyslexiebeleid zal jaarlijks herzien en zo nodig bijgesteld worden.

1.1 Definitie dyslexie

Er bestaan verschillende definities van dyslexie die in grote lijnen met elkaar overeen komen. In 2021 is de 'Brede vakinhoudelijke richtlijn dyslexie' (Bvrd, 2021) verschenen. Hierin is ervoor gekozen de DSM-5 criteria als basis voor de classificatie van dyslexie te gebruiken. In dit beleid wordt de keuze voor deze definitie overgenomen.

De definitie van dyslexie is dan als volgt:

1. Moeite met het aanleren en gebruiken van lees- en/of spellingvaardigheden, zoals blijkt uit de persisterende aanwezigheid van minstens één van de volgende symptomen gedurende minstens zes maanden, ondanks interventies gericht op deze moeilijkheden:
  - a. Onnauwkeurig of langzaam en moeizaam lezen van woorden (moeite met accurate of vloeiende woordherkenning; slecht decoderen);
  - b. Moeite met spelling.
2. De betreffende schoolse vaardigheden zijn substantieel en meetbaar slechter ontwikkeld dan gezien de kalenderleeftijd verwacht mag worden en hebben een significant negatieve invloed op de schoolresultaten en werkprestaties.
3. De leerproblemen beginnen tijdens de schooljaren, maar worden soms pas manifest op het moment dat de betreffende schoolse vaardigheden zwaarder belast worden dan de betrokkene met zijn beperkte vermogens aankan.
4. De leerproblemen kunnen niet beter verklaard worden door verstandelijke beperkingen, niet-gecorrigeerde visus- of gehoorstoornissen, andere psychische of neurologische stoornissen, psychosociale tegenslagen, gebrekkige beheersing van de taal waarin het onderwijs gegeven wordt, of inadequaat onderricht.

De DMS-5 geeft aan dat het belangrijk is om ook een indicatie te geven van de ervaren last, ofwel ervaren onderwijsbelemmeringen, en de noodzakelijke ondersteuning die daarvan het gevolg is.

1.2 Doelgroep

De doelgroep van dit beleid is de leerling die in het bezit is van een dyslexieverklaring. Deze verklaring dient opgesteld te zijn door (of onder eindverantwoordelijkheid te zijn van) een GZ- psycholoog.

1.3 Dyslexieverklaring

De dyslexieverklaring is een verkorte weergave van het verslag van het psychodiagnostisch onderzoek. Deze verklaring beschrijft op grond waarvan de diagnose dyslexie is gesteld. Daarnaast staat erin welke (ernstige) belemmeringen de leerling ondervindt bij het volgen van onderwijs. Tot slot worden in de dyslexieverklaring aanbevelingen gedaan met betrekking tot welke materiële voorzieningen, begeleiding en compensaties/dispensaties in het onderwijs noodzakelijk zijn voor de leerling waarvoor de verklaring is opgesteld. Het voortgezet onderwijs stelt de leerling met dyslexie voor nieuwe uitdagingen. Wanneer een dyslexieverklaring op jonge leeftijd is afgegeven, kan het zijn dat de aanbevelingen in de dyslexieverklaring aangepast moeten worden aan de huidige ondersteuningsbehoefte van de leerling. Deze actualisatie kan de vorm hebben van een addendum dat de specifieke belemmeringen in de nieuwe onderwijssituatie beschrijft en vertaalt naar handelingsgericht advies. Deze actualisatie kan uitgevoerd worden door een lees- spellingspecialist of een gedragswetenschapper.

Een kopie van de dyslexieverklaring dient op school aanwezig te zijn in het dossier van de leerling. Deze verklaring, met de daaruit voortvloeiende tijdverlenging, wordt opgenomen in het leerlingvolgsysteem Magister. Een kopie van het onderzoeksverslag wordt, met toestemming van ouders, aan het dossier van de leerling toegevoegd.

1.4 Dyslexiepas

Wanneer de dyslexieverklaring van de leerling in het bezit van de school is, wordt voor de leerling een dyslexiepas gemaakt. Deze wordt via de mentor aan de leerling overhandigd. Inhoudelijke informatie over de dyslexiepas is te vinden in hoofdstuk 3.3. Zo ook de rechten die daaraan ontleend kunnen worden en plichten die daaraan verbonden zijn.

Hoofdstuk 2 Dyslexieteam

Er is een dyslexieteam actief voor de ondersteuning van leerlingen met dyslexie. Dit team bestaat uit dyslexiecoaches en de ondersteuningscoördinatoren. Er is sprake van een horizontale verdeling van leerlingen over drie coaches:

- Coach voor leerlingen in klas 7 en 8 (VO 1 en 2) op locatie Tamboerstraat
- Coach voor leerlingen in klas 7 en 8 (VO 1 en 2) op locatie Oudedijk
- Coach voor leerlingen in klas 9 t/m 12 (VO 3,4,5,6)

De dyslexiecoaches behartigen gedurende de gehele schoolloopbaan de belangen van de leerlingen met dyslexie. Het dyslexieteam is verantwoordelijk voor de dyslexiescreening in de 7^e klas, voor het beoordelen van binnenkomende dyslexieverklaringen en voor het schrijven en up-to-date houden van het dyslexiebeleid. De ondersteuningscoördinator is, samen met de rector, eindverantwoordelijk voor het beleid en heeft een coördinerende functie in het dyslexieteam.

Hoofdstuk 3 Begeleiding en ondersteuning

De mentor van de leerling heeft een signalerende functie met betrekking tot het functioneren en welbevinden van de leerlingen en is het eerste aanspreekpunt voor leerlingen en ouders wanneer er zorgen zijn. In vele gevallen kan de mentor deze vraag zelf afhandelen. Wanneer de vraag meer specifiek op dyslexie gericht is, kan het dyslexieteam ondersteunend zijn. De dyslexiecoach zal in overleg met de betrokkenen (leerling en ouders, mentor, docent en/of teamleider) bekijken wat de mogelijkheden zijn ten einde tot een zo passend mogelijke oplossing te komen. Indien de vraag complex is, kan de coach dit in het team bespreken. Het is ook denkbaar dat buiten school naar een passende oplossing (begeleiding of ondersteuning) moet worden gezocht.

3.1 Kennismakingsbijeenkomst en contact met de dyslexiecoach

In de 7^e klas vindt een kennismakingsbijeenkomst plaats voor de leerlingen met dyslexie. Hierin stelt de coach zich voor, krijgen de leerlingen de kans kennis te maken met elkaar, en krijgen zij informatie over de dyslexiepas en de bereikbaarheid van de coach. Na deze kennismaking vindt, indien nodig, een bijeenkomst op kleinere schaal plaats waarin er voor de leerlingen ruimte is om over hun dyslexie te vertellen: waar zij tegenaan lopen, waar zij goed in zijn en welke mogelijke hulpmiddelen of strategieën zij al gebruiken om met hun dyslexie om te gaan.

3.2 Inzet dyslexiecoaches

De dyslexiecoach heeft als voornaamste taak de leerlingen te ondersteunen met als doel hen zo zelfstandig mogelijk met de uitdagingen rondom dyslexie te leren omgaan. De coach werkt vraag-gestuurd, waarbij de leerling (en/of ouders) direct contact op kan nemen met de coach of dit via de mentor kan doen. Een greep uit wat tijdens dit contact aan de orde kan komen:

- Of en hoe de leerling gebruikt maakt van toegekende faciliteiten;

- Of er meer of andere faciliteiten nodig zijn;
- Wat de effecten van de ondersteuning zijn;
- Hoe docenten omgaan met de toegekende faciliteiten;
- Afspraken maken omtrent het gebruik van compenserende middelen. De coach licht de mentor en lesgevende docenten in.

In bijlage 2 vindt u meer uitgebreide informatie over de uitdagingen voor leerlingen met dyslexie en de manier waarop zowel leerling als omgeving kan bijdragen aan een voorspoedige ontwikkeling.

3.3 Dyslexiepas: rechten en plichten

Leerlingen met een dyslexieverklaring krijgen een dyslexiepas*. Deze pas geeft de leerling recht op de faciliteiten, zoals beschreven onder punt 4.2 in hoofdstuk 4.

De dyslexiepas brengt voor de leerlingen de volgende plichten met zich mee:

- De leerling draagt verantwoordelijkheid voor de pas;
- De pas dient altijd getoond te worden;
- De pas ligt bij SO's en toetsen zichtbaar op tafel, de leerling zet een D bovenaan de toets;
- De leerling heeft een actieve rol in het aangeven van diens moeilijkheden ten aanzien van dyslexie, geeft dit aan bij mentor, docent of dyslexiecoach en heeft een actieve rol in het zoeken naar oplossingen.

3.4 Ambachtelijke stroom

Leerlingen in de Ambachtelijke Stroom krijgen de fysieke pas niet uitgedeeld in klas 7 en 8. Een van de randvoorwaarden binnen de Ambachtelijke Stroom is dat er geen tijdsdruk is bij toetsen in deze leerjaren. Het gebruik van eventuele faciliteiten is niet gebonden aan de dyslexiepas maar kan voor alle leerlingen individueel worden afgestemd en worden gefaciliteerd, binnen de mogelijkheden van de school.

In klas 9 worden de dyslexiepassen uitgedeeld. Vanaf het derde leerjaar zijn diverse toetsen onderdeel van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) en gelden de formele regels behorende bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen (CSE). Vanaf dan is het hebben en gebruiken van een dyslexiepas noodzakelijk.

Hoofdstuk 4

Faciliteiten en aanpassingen voor leerlingen met dyslexie

In het kader van aanpassingen wordt gesproken over stimulerende, compenserende en dispenserende aanpassingen. In dit hoofdstuk komen deze achtereenvolgens aan bod.

4.1 Stimulerende aanpassingen

Omgevingsfactoren - onder andere de mate waarin de school aan de behoefte van de leerling met dyslexie tegemoet komt - kunnen een positieve invloed op de psychosociale ontwikkeling van de leerlingen hebben. Docenten kunnen leerlingen leren omgaan met de negatieve gevolgen van dyslexie op leerresultaten en zij kunnen de zelfwaardering versterken door ervoor te zorgen dat in de drie psychologische basisbehoeften van de leerling wordt voorzien: de behoefte aan *relatie*, *competentie* en *autonomie*. Dit geldt uiteraard voor iedere leerling.

Bovenstaande is verweven in de visie van het Rudolf Steiner College. Via onderwijs trachten alle docenten de leerlingen te stimuleren hun persoonlijkheid te ontplooien. Zo kunnen leerlingen zich ontwikkelen tot evenwichtige mensen: sociaal-emotioneel en intellectueel bewust, maatschappelijk betrokken en innerlijk vrij. De persoonlijke ontwikkelingsweg van elk individueel kind staat centraal. Het onderwijs doet een beroep op hun kunstzinnige, intellectuele en sociale vermogens.

4.2 Compenserende en dispenserende faciliteiten voor *alle* leerlingen met dyslexie, mits zij hier behoefte aan hebben

- Extra tijd bij toetsen voor alle vakken:
20% extra tijd, binnen het lesuur;
- Op het gebied van lezen bij alle vakken:
  - Lesmateriaal en toetsen in duidelijk leesbaar lettertype, (desgewenst in lettergrootte 12);
  - Toetsvragen en SO-woordjes altijd op papier (overschrijven van het bord kost de leerling met dyslexie veel tijd);
  - Gebruik van digitale en/of gesproken studieboeken (Dedicon), eventueel in combinatie met de LEX app);
  - Gebruik van luisterboeken voor boekverslagen (meelezen in fysiek boek);
  - Desgewenst vrijstelling van onvoorbereide leesbeurten in de klas;
- Op het gebied van spelling bij de zaakvakken:
  - Wat niet wordt getoetst, wordt ook niet beoordeeld: spelfouten tellen niet mee in de beoordeling.
- De afspraken over de beoordeling van spelling bij Nederlands en de moderne vreemde talen zijn binnen elke talensectie gemaakt. Een overzicht hiervan vindt u in bijlage 3.
- Indien leerlingen gebruik maken van voorleessoftware gelden de volgende afspraken:
  - Leerlingen zijn zelf verantwoordelijk voor hun eigen laptop, de bijbehorende koptelefoon en het correct functioneren daarvan;

- Leerlingen mogen de laptop tijdens de les alleen gebruiken voor zaken die te maken hebben met het vak en de opdracht van dat moment;
- Herhaald storend gebruik van de laptop kan leiden tot het intrekken van de toestemming tot gebruik tijdens de les.

4.3 Dispenserende faciliteiten waarvoor een verzoek moet worden ingediend

Er zijn een aantal faciliteiten die niet standaard voor alle leerlingen met dyslexie gelden. Hiervoor moet een verzoek worden ingediend. Het gaat om:

- Het gebruik van een laptop in de klas voor het maken van aantekeningen en het uitwerken van schrijfopdrachten;
- Indien toegekend: het gebruik van een laptop met spellingscontrole tijdens toetsen;
- Indien toegekend: het gebruik van auditieve ondersteuning in de lessen en tijdens toetsen (via spraaksynthese op een laptop);
N.B. In de huidige situatie gebeurt dit vraag-gestuurd, gaat het om maatwerk per leerling en wordt software niet door school aangeboden. Voor afspraken hierover zie 4.2.

Bovenstaande kan alleen worden toegekend wanneer deze door de Gz-psycholoog als aanbeveling of noodzakelijk zijn genoemd in het dyslexieonderzoek (of later aan de verklaring zijn toegevoegd). Tijdens toetsen die meetellen voor het examen dienen aanpassingen daarnaast te zijn toegestaan binnen artikel 3.54 van het Examenbesluit VO. Beoordeling en toekenning hiervan geschiedt door de teamleider in overleg met het dyslexieteam, de ondersteuningscoördinator en de mentor van de leerling.

4.4 Faciliteiten bij het Centraal Schriftelijk Eindexamen

Op basis van artikel 3.54 van het Examenbesluit VO hebben leerlingen met dyslexie tijdens het eindexamen recht op dertig minuten tijdverlenging.

Andere aanpassingen kunnen alleen worden toegestaan wanneer deze door de Gz-psycholoog als aanbeveling of noodzakelijk zijn genoemd in het dyslexieonderzoek (of later aan de verklaring zijn toegevoegd) en indien deze zijn toegestaan binnen artikel 3.54 van het Examenbesluit VO.

De school moet aan de inspectie melden welke leerlingen aangepast examen doen en op welke wijze zij dat wensen te doen; welke faciliteiten zijn toegekend.

Toegestaan is:

- Maximaal dertig minuten tijdverlenging;
- Gebruik van gesproken examenteksten door middel van auditieve ondersteuning via de computer (bij de digitale examens in Facet is spraaksynthese ingebouwd).
N.B. Ervaring met spraaksynthese is een vereiste. Als deze ervaring er nog niet is, kan deze onder andere worden opgedaan met de in te plannen oefenexamens;

- Gebruik van de computer als schrijfgerei, waarbij door leerlingen met dyslexie de spellingscontrole mag worden gebruikt. Bij gebruik van de computer ziet de school erop toe dat de leerling geen toegang heeft tot hulpmiddelen die niet zijn toegestaan.

Niet toegestaan is:

- Digitaal woordenboek;
- Spellingkaarten, grammaticakaarten of stappenplannen.

Voor de beoordeling van spelling gelden tijdens het eindexamen voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is geen sprake van verminderde aftrek voor spelling voor kandidaten met dyslexie, spelling telt voor iedereen slechts voor een klein percentage mee, zoals vastgesteld in het door CITO bepaalde examen. Dit geldt ook voor het schoolexamen.

Hoofdstuk 5 Tweede moderne vreemde taal: Frans/Duits volgen, aanpassen of ontheffen?

In dit hoofdstuk vindt u de samenvatting van de regels omtrent het aanpassen of ontheffen van een tweede moderne vreemde taal. Hiertoe wordt niet zomaar overgegaan. Er dient sprake te zijn van een verzoek en voor de toekenning moet aan bepaalde eisen worden voldaan. De onderbouwing van onderstaande vindt u in bijlage 4.

- In de *onderbouw* van het vmbo:
  - Geen ontheffing mogelijk van Frans of Duits;
  - In specifieke gevallen (op verzoek en na beoordeling) kan onder voorwaarden een aangepast programma voor Frans of Duits worden opgesteld.
  - Een aangepast programma kan invloed hebben op de doorstroommogelijkheden van de leerling.
- In de *bovenbouw* van het vmbo:
  - Een tweede moderne vreemde taal kan meestal omzeild worden door dit vak niet te kiezen.
- In de *onderbouw* van de havo/ het vwo:
  - Geen ontheffing mogelijk van Frans of Duits;
  - In specifieke gevallen (op verzoek en na beoordeling) kan onder voorwaarden een aangepast programma voor Frans of Duits worden opgesteld;
  - Een aangepast programma kan invloed hebben op de doorstroommogelijkheden van de leerling.
- In de *bovenbouw* van de havo:
  - Een tweede moderne vreemde taal is in drie van de vier profielen niet verplicht. De tweede moderne vreemde taal kan door havoleerlingen vermeden worden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en Maatschappij.
- In de *bovenbouw* van het vwo:

- Een tweede moderne vreemde taal is verplicht;
- In specifieke gevallen (op verzoek en na beoordeling) is ontheffing van Frans of Duits mogelijk;
- Indien ontheffing wordt verleend voor Frans of Duits, moet een ander vak gekozen worden.

Vrijstelling voor Nederlands en Engels is niet mogelijk, dit zijn verplichte eindexamenvakken voor alle leerlingen. Het minimale niveau dat leerlingen moeten behalen is vastgelegd in de kerndoelen.

Bijlage 1 Dyslexiescreening en -onderzoek

De doelgroep van dit beleid is in hoofdstuk 1.2 reeds toegelicht. Een vermoeden van dyslexie kan echter ook pas op het voortgezet onderwijs ontstaan.

Alle leerlingen van de 7^e klas worden daarom op dyslexie gescreend. Bij alle brugklasleerlingen wordt het Drempelonderzoek afgenomen, waarmee de schoolvorderingen van de leerlingen in kaart wordt gebracht. Na afname van het Drempelonderzoek blijkt bij welke leerlingen aanvullende screeningsinstrumenten ingezet zullen worden om een beter beeld te krijgen van de lees- en spellingsontwikkeling. Voor deze screening wordt het Signaleringsinstrument Protocol Voortgezet Onderwijs ingezet. Dit bestaat uit de *Een Minuut Toets* (EMT), de *KLEPEL* voor technisch lezen en het dictee *Het wonderlijke weer* voor spelling.

Informatie van de basisschool over de lees- en spellingsontwikkeling van de leerling, informatie van de mentor en de resultaten van de afgenomen instrumenten worden naast elkaar gelegd en bekeken.

Die leerlingen waarbij voldoende aanwijzingen van achterstand naar voren komen, krijgen in een groepje een aantal weken extra begeleiding op het gebied van spelling en/of lezen. Na evaluatie van deze begeleiding kan ouders geadviseerd worden om hun kind op dyslexie te laten onderzoeken. Het Rudolf Steiner College heeft een goede samenwerking met een onderzoeksbureau, maar het staat ouders vrij een ander onderzoeksbureau te kiezen. De kosten voor screening en begeleiding voorafgaand aan een eventueel onderzoek zijn voor de school, de kosten voor het dyslexieonderzoek zijn voor ouders.

Bijlage 2

Mogelijke uitdagingen voor de leerling met dyslexie

Leerlingen met dyslexie kunnen voor diverse uitdagingen komen te staan, want dyslexie heeft gevolgen voor het leren. Hoewel de gevolgen voor het leren van leerling tot leerling verschillen, zijn onderstaande punten veel voorkomend:

- Lager leestempo; moeite om even snel iets door te lezen;
- Meer fouten maken bij tijdsdruk;
- Lezen van tekst (in schoolboeken) kost meer moeite;
- Woordvindingsproblemen;
- Moeite met het leren van woordjes voor vreemde talen;
- Moeite om schriftelijke aantekeningen te maken tijdens de les;
- Moeite om structuur in tekst aan te brengen, doordat de aandacht naar het schrijven zelf gaat;
- Moeite om fouten uit eigen werk of dat van anderen te halen;
- Moeite om twee taken tegelijk uit te voeren;
- Moeite met plannen;
- Moeite met de volgorde van denkstappen.

Het is van belang dat de leerling weet heeft van wat dyslexie inhoudt, dit is doorgaans in de vorm van psycho-educatie in een behandeltraject aan de orde gekomen. Daarnaast is het van belang dat de leerling weet wat dyslexie voor hem/haar/hen betekent in de dagelijkse (onderwijs)praktijk. Wanneer leerlingen hun dyslexie en/of de gevolgen daarvan niet goed kunnen accepteren of onvoldoende om kunnen gaan met de invloed van lees- en spellingsproblemen op school en daarbuiten, kan dat gevolgen hebben voor het sociaal-emotioneel functioneren. De brug tussen dyslexie en meekomen op school dient daarom gebouwd te worden op de pijlers acceptatie, compensatie en waar nodig dispensatie.

Gevolgen voor het sociaal-emotioneel functioneren kunnen zijn:

- Ernstige twijfel aan de eigen competentie;
- Aangetast zelfbeeld;
- Onvoldoende vanuit zichzelf gemotiveerd zijn;
- Ontwikkelen van faalangst.

Als duidelijk is waar de knelpunten liggen, kan een ondersteuningsvraag geformuleerd worden. Met een heldere ondersteuningsvraag kan dan naar een passende oplossing worden gezocht binnen de mogelijkheden van de school. In het formuleren van de ondersteuningsvraag speelt informatie van zowel leerling, ouders als mentor en docenten een rol.

In tegenstelling tot het basisonderwijs, heeft de leerling in het voortgezet onderwijs te maken met veel verschillende docenten. Om die reden is de eigen verantwoordelijkheid van de leerling in het voortgezet onderwijs in toenemende mate belangrijk. De leerling moet meer eigen verantwoordelijkheid krijgen en hierin gesteund worden. Tevens moet de leerling gestimuleerd worden om aan te geven wanneer bepaalde omstandigheden nadelig zijn voor de ontwikkeling en/of leerresultaten.

Uiteindelijk is het doel dat de leerling met de juiste ondersteuning tot bloei kan komen, vaardig is in het omgaan met de uitdagingen die dyslexie met zich meebrengt en succesvol de opleiding kan voltooien.

Bijlage 3

Afspraken omtrent de beoordeling van spelling bij Nederlands en de moderne vreemde talen

Voor de beoordeling van spelling zijn binnen iedere talensectie afspraken gemaakt. Hieronder staan deze afspraken per taal weergegeven (geïnterviewd schooljaar 2021-2022):

Nederlands:

Spelling	grammatica
<p>In <i>toetsen en SO's</i> worden voor alle leerlingen dezelfde beoordelingscriteria gehanteerd. Er geldt een maximale aftrek van 1,5 punt voor spelling (met uitzondering van de toets 'Spelling en woordenschat').</p> <p><i>Voor de beoordeling van spelling gelden tijdens het eindexamen voor alle kandidaten dezelfde regels. Er is geen sprake van verminderde aftrek voor spelling voor kandidaten met dyslexie. Dit geldt ook voor het schoolexamen.</i></p> <p><i>N.B. Indien de computer als schrijfgerei wordt gebruikt, mag spellingscontrole gebruikt worden.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Eenzelfde fout wordt 1x gerekend <p><u>Fout gerekend wordt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Grammatica fouten (uitgangen) Interpunctiefouten
<p><u>Periode Nederlands:</u> Spelfouten worden niet meegerekend in beoordeling.</p>	

Engels:

spelling	Grammatica	voorbeeld
<ul style="list-style-type: none"> Fonetische spelling wordt goed gerekend. Eenzelfde spelfout wordt maar één keer gerekend. <p><i>Leerlingen in het examentraject worden beoordeeld volgens de normen van het Centraal Schriftelijk Eindexamen (CSE).</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Eenzelfde fout wordt 1x gerekend Fonetische spelling van werkwoorden wordt goed gerekend. <p><u>Fout gerekend wordt:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Grammatica fouten (uitgangen) 	<p>'He is plaiing'</p> <p>'He wented'</p>

Bijlage 4

Tweede moderne vreemde taal: Frans/Duits volgen, aanpassing of ontheffing in de verschillende bouwen

Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de onderbouw van het vmbo

In de eerste twee leerjaren van het vmbo is Frans of Duits als tweede moderne vreemde taal verplicht. Scholen mogen zelf kiezen welke van deze twee zij aanbieden, maar mogen ook beide talen aanbieden. Ontheffing voor Frans én Duits is niet mogelijk. Voor het volgen van alleen Frans of alleen Duits is van overheidswege geen ontheffing nodig. Er is echter op het Rudolf Steiner College sprake van een gecombineerde vmbo/havo brugklas waarin zowel Frans als Duits verplichte vakken zijn.

Van overheidswege zijn er geen kerndoelen vastgesteld voor Frans en Duits, dit biedt ruimte om aanpassingen te kunnen doen voor leerlingen die door hun dyslexie *ernstige belemmeringen* ondervinden bij het volgen van een tweede moderne vreemde taal.

In uitzonderlijke gevallen kan een 'Aangepast Programma' worden opgesteld. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. Het dyslexieteam onder leiding van de ondersteuningscoördinator zal uiteindelijk aan de teamleider een advies geven waarin in ieder geval is opgenomen:

- Een schriftelijk verzoek met motivering van leerling en ouders;
- De dyslexieverklaring van de leerling;
- De bevindingen van de betreffende taaldocent(en);
- De verklaring van het dyslexieteam dat het ondanks extra inspanning voor de leerling onmogelijk is tot voldoende resultaat voor Duits of Frans te komen en/of dat dit voor een onevenredige (tijds)belasting van de leerling zorgt.

Indien het advies door de teamleider wordt overgenomen, zal deze, in naam van het Rudolf Steiner College, een schriftelijke verklaring opstellen waarin de afspraken zijn vastgelegd over hoe het aangepaste lesprogramma wordt ingevuld. Dat gebeurt in overleg met de betreffende docent. Deze verklaring wordt ondertekend door de teamleider, de ondersteuningscoördinator, de ouders of verzorgers en de leerling zelf.

Ontheffing van Duits of Frans in de bovenbouw van het vmbo

In de bovenbouw van het vmbo zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffing geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is. Een ontheffing is niet nodig wanneer het vak (lees: Frans of Duits) niet gekozen wordt.

De mogelijke vrijstellingen voor de bovenbouw van het vmbo zijn vastgelegd in het inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n.

Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de onderbouw van de havo/het vwo

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo zijn zowel Frans als Duits verplicht. Er kan van overheidswege geen ontheffing worden verleend aan leerlingen met dyslexie. Wel kan een school in de eerste drie leerjaren zelf invulling geven aan het onderwijs in de tweede moderne vreemde taal, omdat er geen kerndoelen zijn voor moderne vreemde talen (met uitzondering voor Engels). Dit biedt ruimte om aanpassingen te doen voor leerlingen die door hun dyslexie *ernstige belemmeringen* ondervinden bij het volgen van een tweede moderne vreemde taal.

In uitzonderlijke gevallen kan een 'Aangepast Programma' worden opgesteld. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de doorstroommogelijkheden van de leerling. Zo kan het profiel 'Cultuur en Maatschappij' niet meer gekozen worden, omdat daarin een tweede moderne vreemde taal verplicht is.

Het dyslexieteam onder leiding van de ondersteuningscoördinator zal uiteindelijk aan de teamleider een advies geven waarin in ieder geval is opgenomen:

- Een schriftelijk verzoek met motivering van leerling en ouders;
- De dyslexieverklaring van de leerling;
- De bevindingen van de betreffende taaldocent(en);
- De verklaring van het dyslexieteam dat het ondanks extra inspanning voor de leerling onmogelijk is tot voldoende resultaat voor Duits of Frans te komen en/of dat dit voor een onevenredige (tijds)belasting van de leerling zorgt.

Indien het advies door de teamleider wordt overgenomen, zal deze, in naam van het Rudolf Steiner College, een schriftelijke verklaring opstellen waarin de afspraken zijn vastgelegd over hoe het aangepaste lesprogramma wordt ingevuld. Dat gebeurt in overleg met de betreffende docent. Deze verklaring wordt ondertekend door de teamleider, de ondersteuningscoördinator, de ouders of verzorgers en de leerling zelf.

De mogelijke vrijstellingen voor de onderbouw van de havo zijn vastgelegd in het inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n.

Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de bovenbouw van de havo

In de bovenbouw van de havo is een tweede moderne vreemde taal in drie van de vier profielen niet verplicht. De tweede moderne vreemde taal kan door havoleerlingen vermeden worden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en Maatschappij.

Aanpassing of ontheffing van Duits of Frans in de bovenbouw van het vwo

Leerlingen in de bovenbouw van het vwo moeten naast Engels een tweede moderne vreemde taal volgen (Frans of Duits). Leerlingen kunnen hiervan alleen ontheffing krijgen als zij:

- Een stoornis hebben die specifiek betrekking heeft op taal, of een zintuiglijke stoornis die effect heeft op taal;
- Een andere moedertaal hebben dan Nederlands of Fries;

- Onderwijs volgen in het profiel 'Natuur en Techniek' of 'Natuur en Gezondheid' en door hun dyslexie zo slecht presteren op de taal waarvoor ze ontheffing vragen, dat dit naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding In de weg staat.

Bij een verzoek tot ontheffing zal het dyslexieteam onder leiding van de ondersteuningscoördinator aan de teamleider een advies geven aan de hand van:

- Een schriftelijk verzoek van leerling en ouders tot ontheffing voor Frans of Duits met motivering van redenen;
- De dyslexieverklaring van de leerling;
- De bevindingen van de betreffende talendocent(en);
- De verklaring van het dyslexieteam dat het, ondanks extra inspanningen voor de leerling, onmogelijk is tot voldoende resultaat voor Duits of Frans te komen en/of dat dit voor een onevenredige (tijds)belasting van de leerling zorgt.

De leerling dient in plaats van Duits of Frans een ander vak te kiezen. Dit gebeurt in overleg met de teamleider.

De mogelijke vrijstellingen voor de bovenbouw van het vwo zijn vastgelegd in het inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n.

N.B.

Vrijstelling voor Nederlands en Engels is niet mogelijk, dit zijn verplichte eindexamenvakken voor alle leerlingen. Het minimale niveau dat leerlingen moeten behalen is vastgelegd in de kerndoelen.